

Osudy členů odbojové organizace Obrana národa – oblastního velitelství Velká Praha
(*životní příběhy bratří Berkových, Jaroslava Konečného a Tomáše Plcha, bývalých legionářů a důstojníků československé armády*)

Bc. Jiří Schejbal
(110 stran textu + 26 stran příloh)

Diplomová práce Jiřího Schejbala vychází z autorem učiněného objevu rukou kresleného schématu, s jehož pomocí pražské gestapo graficky znázornilo svoji představu (velmi přesnou, bohužel) o fungování oblastního velitelství Velká Praha české odbojové organizace Obrana národa. S tímto jedinečným dokumentem se před autorem otevírala skvělá příležitost, jak zarámovat celou práci do podoby studie zabývající se právě předmětem onoho nákresu, osudy na něm uvedených dvaceti osob a potažmo celé popsané části organizace v kontextu fungování odbojových skupin a jejich potýkání se nacistickými represivními složkami až do hořkého konce destrukce celé organizace během na přelomu let 1942/1943.

Bohužel, na tomto místě nezbyvá než vyslovit lítost nad tím, že autor tuto příležitost přes veškerou zjevnou snahu nedokázal využít. Autor historickým dokumentem nastíněný rámec využívá jen okrajově, vybírá z něj (jakým způsobem? proč právě tyto lidé a ne jiní v nákresu uvedení?) několik jmen (konkrétně čtyři: bratry Tomáše a Miloslava Berkovy, Jaroslava Konečného a Tomáše Plcha) a z jejich biografií, nebo spíše větších biografických medailonů, sestavuje spíše než souvislý text jakousi koláž podobných a nakonec tragických osudů bývalých důstojníků čs. armády, kteří se vznikem Protektorátu Čechy a Morava rozhodli pro odbojovou činnost proti nacistické moci. Z nejasného důvodu se přitom autor rozhodl tyto biografické portréty pojímat jako kompletní biografie, díky čemuž se jejich nemalá část zabývá životními osudy vybraných subjektů od narození přes službu v c. a k. armádě, zajetí, čs. legie v Rusku, meziválečnou službu v čs. armádě, až k počátku odbojové činnosti. Mnohem nosnější by se přitom zdála být varianta, kdy by autor naopak popsal *pouze* období od vzniku Protektorátu po likvidaci odbojové organizace, ideálně nikoliv nepřilíš funkční a roztržitou formou mini-biografií, nýbrž souvislou narací opřenou o osudy pokud možno všech zainteresovaných osob a širší škálu pramenů.

Úskalí práce Jiřího Schejbala totiž neleží jen v ne zcela ideální struktuře textu (a vlastně i jeho nejasném záměru, který se díky zvolené formě omezuje na prostý popis), ale i ve skutečnosti, že se mu k biografickému pojetí práce zoufale nedostává pramenů. Což sice nutně není autorova chyba, ale měl si zavčas uvědomit, že napsat biografii (byť krátkou) pouze(!!!) na základě kvalifikačních listin uložených ve VHA-VÚA a soudních spisů je prakticky nemožné. Ve výsledku to autora nutí jak k často veskrze ilustrativním a nadbytečným kompilačním pasážím založeným pouze na literatuře (např. mezi s. 27-38 je jméno hlavního aktéra, Tomáše Berky, zmíněno *jedinkrát* a autor se ve svém vyprávění pohybuje ve zcela obecné rovině českých dějin), tak i prostému domýšlení množství informací týkajících se postojů, motivací, pocitů i dějů okolo sledovaných subjektů.

Typicky lze začít na samém počátku – zatímco bratři Berkové byli dle autora zajati na ruské frontě „při plnění služebních povinností“, Jaroslav Konečný „přešel na stranu nepřítele“ – samozřejmě, obojí je možné, ale autor tato tvrzení nijak nepodporuje. Ještě více je tato autorova tendence (či nutnost?) domýšlet vesměs strohé informace z kvalifikačních spisů v pasáži, kdy se Tomáš Berka stává čs. dobrovolníkem na Rusi „po zvážení všech pro a proti“ a „působivé politické agitaci“ – opravdu je tato informace o autorově motivaci uvedena v pramenech, nebo si ji autor pouze domýšlí? Nebylo by ve světle nepřilíš podrobných

informací z období před rokem 1939 lepší tuto část biografií pojmout pokud možno faktograficky stručně a soustředit se na odboj samotný?

Pramenná základna pro období po vzniku Protektorátu se totiž radikálně proměňuje a hlavním zdrojem informací se zde autorovi stávají soudní spisy, vzniklé během vyšetřování odbojové činnosti příslušníků Obrany národa. Jejich narativní podoba autorovi umožňuje přece jen lépe postihnout děj, problém je ovšem ne zcela dostatečná kritika. Výpovědi obžalovaných jsou zde vlastně pramenem jediným, jen ilustrativně doplňovaným sekundární literaturou a příležitostně (např. u popisu situace v berlínských věznicích) i jinými prameny, jež se však k samotným biografickým subjektům nijak nevztahují. Otázka samozřejmě je, do jaké míry vypovídají soudní spisy o realitě; tuto otázku si však autor až na výjimky (jistý náznak pokusu o analýzu lze najít např. v závěru k tématu marných žádostí odsouzených o milost; je škoda, že takto autor nepostupoval častěji) neklade a spokojuje se s prostým vršením faktů.

Z výše uvedených řádků by se mohlo zdát, že práce Jiřího Schejbala je velice problematická, což ale není tak úplně pravda. Je psána s evidentním nadšením a emocionálním zapálením autora pro věc (často až na hranici možností akademického jazyka, vhodného pro tento druh textu), představuje zajímavé osudy zajímavých a bezesporu odvážných lidí, a po formální stránce splňuje veškeré nároky na diplomovou práci. Jen tak činí nepříliš nápaditou formou, která příliš nedrží pohromadě jako souvislý text, jehož jednotlivé části by měly vnitřně využitou souvislost; jednotlivé osudy jsou zde vlastně vyprávěny paralelně, přestože mají veškeré předpoklady se prolínat. O to více je třeba litovat nevyužitého narativního rámce prvotního pramene (schématu gestapa) – pro období protektorátu by autor zjevně byl schopen nalézt dostatečné množství dalších pramenů, aby jednotlivé osudy propojil do spojitého a analyticky zajímavého narativu; namísto toho se však poněkud nešťastně vyčerpává z hlediska dostupných pramenů nerealizovatelným pokusem o „biografie“ několika zúčastněných, jako by netušil, že biografie představuje z historiografického hlediska zřejmě nejnáročnější formu bádání.

I přes výše uvedené nemalé výtky však soudím, že práce Jiřího Schejbala splňuje nároky kladené na diplomovou práci a doporučuji ji k obhajobě, kde, jak věřím, bude autor alespoň částečně schopen uvedenou kritiku reflektovat a případně i otupit.

V Lincolnu, NE, 21. ledna 2016

Jiří Hutečka, Ph.D.